هـاینریش بُل

و شام بود و صبح بود

گزیده‌ی داستان کوتاه

ترجمه‌ی علی عبداللهی

www.ketab.ir

سرشناسه:	Heinrich , Boll بُل ، هاینریش ، ۱۹۱۷ - ۱۹۸۵ م.
عنوان و پدیدآور:	و شام بود و صبح بود /هاینریش بُل؛ ترجمه علی عبداللهی
مشخصات نشر:	تهران: جامی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری:	۲۷۲ ص.
شابک:	978-600-176-025-9
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیپا
موضوع:	داستان‌های کوتاه آلمانی ـ قرن ۲۰ م.
شناسه افزوده:	عبداللهی ، علی ، ۱۳۴۷ - ، مترجم
رده‌بندی کنگره:	PT۲۶۶۵/آ۱۵ ۱۳۸۹
رده‌بندی دیویی:	۸۳۳/۹۱۴
شماره کتابخانه ملی:	۲۱۷۵۴۵۴

خیابان دانشگاه، چهارراه وحید نظری، شماره ۵۲

تلفن ۶۶۴۰۰۲۲۳

www.Jamipub.com info@jamipub.com

و شام بود و صبح بود

هاینریش بُل

ترجمه: علی عبداللهی

چاپ دوم: ۱۳۹۳

شمارگان: ۵۰۰ جلد

چاپ: دیبا

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹ ـ ۰۲۵ ـ ۱۷۶ ـ ۶۰۰ ـ ۹۷۸

ISBN: 978 - 600 - 176 - 025 - 9

۱۴۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

فهرست مطالب

یادداشت مترجم ۷
در مورد خودم ۱۱
تک‌گویی یک پیشخدمت ۱۵
مردگان دیگر فرمان نمی‌برند ۱۹
لطیفه‌ای در باب معجزه‌ی آلمانی ۲۱
لطیفه‌ای در باب تنزل وجدان کاری ۲۴
در جستجوی خواننده ۲۸
آمریکا ۳۴
در قفس ۳۸
خطرِ نوشتن ۴۱
مردی که می‌خندد ۴۶
فرشته ۵۰
بچه‌ها هم غیر نظامی‌اند ۵۳
مرگ لوهنگرین ۵۸
دختر کبود چهره ۶۹
طعم نان ۷۵
مرد و کاردهایش ۷۸
من کمونیست نیستم ۹۲

www.ketab.ir

تو زیاد به هایدلبرگ می‌روی ۹۶
ساق‌های برادرم ۱۰۵
سرفه در کنسرت ۱۰۸
ماجرای یک کیسه‌ی نان ۱۱۲
دانیل عدالت جو ۱۲۰
قصه‌ای خوش‌بینانه ۱۳۳
پای گران‌بهای من ۱۴۲
برخیز، برخیز دلدارم! ۱۴۶
وقتی جنگ تمام شد ۱۵۰
و صبح بود و شام بود ۱۷۱
خداحافظی ۱۸۱
با همین دست‌ها ۱۸۶
کارت‌پستال ۱۸۹
خانواده‌ی اسآوز ۲۰۲
رابطه ۲۰۷
سرباز گمنام ۲۱۵
پیراهن ابریشمی سبز ۲۲۵
ابدیّت آمار ۲۳۰
در سرزمین رویوکی‌ها ۲۳۴
معشوقه‌ی فناناپذیر ۲۴۰
چهره‌ی غمگین من ۲۴۶
گفت وگوی هورست بینک با هاینریش بل ۲۵۵

www.ketab.ir

یادداشت مترجم

هاینریش بل[1]، نویسنده‌ی بزرگ آلمانی، برنده‌ی جایزه‌ی ادبی نوبل سال ۱۹۷۲، را کم و بیش اکثر کتابخوان‌های ایرانی می‌شناسند. او در ۲۱ دسامبر ۱۹۱۷ در شهر کلن آلمان به دنیا آمد و در ژوئیه‌ی ۱۹۸۵ در سن ۶۷ سالگی درگذشت. بل رمان نویس پرکار و شناخته شده‌ای است. با رمان‌های «آبروی از دست رفته‌ی کاتارینا بلوم»، «عقاید یک دلقک»، «سیمای زنی در میان جمع» (عکس دسته جمعی با بانو)، «زنان برابر چشم‌انداز رودخانه»، «قطار به موقع رسید»، «خانه‌ی بی‌سرایدار»، «فرشته سکوت کرد»، «نان آن سال‌ها»، و چند اثر دیگر. افزون بر این رمان‌ها، هاینریش بل یکی از برجسته‌ترین نویسندگان داستان کوتاه در ادبیات معاصر آلمانی زبان است و همزمان یکی از پرخواننده‌ترین‌شان در آلمان و جهان هم به شمار می‌رود. خوشبختانه بسیاری از رمان‌ها و داستان‌های کوتاه او ــ حتی در مواردی با چندین ترجمه ــ به فارسی برگردان شده‌اند و در زبان فارسی در دسترس همگان است. داستان‌های کوتاه بل بسیار گوناگون و از نظر شمار نیز چشمگیر و در خور توجه‌اند. چنانکه باید گفت او در داستان کوتاه هم بسیار پرکار و متنوع‌نویس بوده است. برخی داستان‌هایش مربوط به جنگ و حوادث پس از آن است، برخی دیگر رنج‌های معلولان و بازماندگان را به تصویر می‌کشد و

1. Heinrich Böll

www.ketab.ir

برخی نیز هزل‌گونه است و طنزواره‌هایی دلنشین و خواندنی در هجو حماقت‌های جهانی و موقعیت‌های خنده‌دار بشری. بل به زوایای ظریف روح انسانی نیز توجه خاص دارد و همواره در میان مصائب جنگ و پس از آن، در میانه‌ی دو دوزه بازی‌های ژورنالیستی زمانه‌اش، از عشق و روابط پاک انسانی نیز غافل نمی‌شود. این وجه از کار او چنان است که در میان آثارش می‌توان لحظات ناب عاشقانه را هم دید. البته هاینریش بل نمایشنامه‌ی رادیویی هم نوشته و در این گونه‌ی ادبی هم شهرت فراوانی دارد.

بل زبانی ژورنالیستی و ساده دارد با چاشنی طنز و کنایه و گاه لطیفه‌پردازی‌هایی کم‌نظیر. سخنوری به معنای آنچه پیش از او در آثار نویسندگانی چون روبرت موزیل، توماس‌مان، و حتی همزمان با او و پس از او در گونترگراس دیده می‌شود و جزء اصلی سازوکار نوشتن‌شان است، در آثار وی جایی ندارد. او ساده می‌نویسد و برای مردم قلم می‌زند. این نویسنده، دوران پیش از جنگ جهانی دوم، روزگار جنگ و سال‌های پس از آن را موضوع کارش قرار می‌دهد و نویسنده‌ای است منتقد و به معنای کامل کلمه، متعهد به انسانیت و آزادی و مبارزه با فاشیسم. از جنگ سخت متنفر است و درجای‌جای آثارش پیامدهای آن را به خوبی به خواننده نشان می‌دهد، از بیکاری پس از سال‌های جنگ می‌گوید، از اوضاع سیاسی آشفته و سپس از بازی های سیاسی و ژورنالیستی رایج در دوران رفاه در دهه‌ی شصت و هفتاد.

هاینریش بل بخت آن را داشت که کودکی‌اش را در دوران پیش از جنگ بگذراند، جوانی‌اش را شاهد جنگ باشد، در آن شرکت کند و دوران شکوفایی پس از جنگ و مشکلات آن را هم ببیند، تجربه کند و در اوج جنگ سرد و سال‌های تقسیم دو آلمان، از منظر نویسنده‌ای ساکن آلمان غربی به جهان بنگرد و نگرش‌های خود را بنویسد. پس از او بود که زبان داستان‌نویسان آلمانی ورزیافته‌تر شد و مضامین اجتماعی ــ سیاسی در داستان‌نویسی رواج

www.ketab.ir

بیشتری یافت. اگرچه امروزه، نویسندگان جوان آلمانی از دغدغه‌های اصلی او در بیان گناه جمعی آلمانی‌های پس از جنگ و شرم تاریخی‌شان گذر کرده‌اند، اما خود او در نگرش به داستانگویی، چه در زمینه‌ی محتوا و چه در زبان و فرم، هم در رمان‌ها و هم در داستان‌های کوتاه‌اش، جزء پیشکسوتان کشف داستان به معنای آمریکایی آن بود، آن هم با الهام از آثار همینگوی و همنسلان او. همین خصلت منحصر به فردش در نگاه به ادبیات آمریکایی و غیرآلمانی که او را در این زمینه برجسته و آثار او را خواندنی و پرفروش می‌کند، امروزه بدل به یکی از نحله‌های پررنگ در ادبیات جوان آلمانی شده است. ادبیات پیش از بل، جز در آثار معدودی از نویسندگان، تا حد زیادی دشوار، زبانورزانه و آکنده از ایده‌آلیسم آلمانی یا به قول معروف کاملاً آلمانی بود، ولی بل خود را از این سنت دیرپا که از فلسفه به ادبیات آمده است، رهاند و با مردم کوچه و بازار درآمیخت. از این روست که آثار بل خواندنی‌اند. خصلتی که نویسندگان پس از او همانند گونتر گراس و حتی پتر هاند که هم واجد آن نیستند و دوباره در آثارشان به دامن دشوارگویی و زبانبازی می‌غلتند.

باری قصه‌های این مجموعه‌ی نسبتاً مفصل، دربردارنده‌ی دوران مختلف نویسندگی بل هستند و در نوع خود تنوع چشمگیری دارند، طنز و جد، عشق و شور، جوانی و پیری و جنگ و صلح را می‌توان در آن یافت. البته باید یادآور شوم که قصه‌ها در دورانهای مختلف ترجمه شده‌اند و برخی از آنها پیشتر در مطبوعات و جُنگ‌ها به‌قلم نگارنده منتشر شده‌اند، با سال‌ها در کشوی میز پنهان مانده‌اند و اکنون به پیشنهاد مدیر نشر جامی یکجا گردهم می‌آیند. بعید نیست در گذر سالیان و دور شدن از آن فضاها، مختصر تفاوت لحنی در برخی قصه‌ها ببینید. برای آشنایی بیشتر با دیدگاه‌های بل، در انتهای کتاب مصاحبه‌ی بسیار خواندنی و صمیمی هاینریش بل با هورست بینک، شاعر و نویسنده‌ی بنام آلمانی با برگردان دوستم رحیم دانشور طریق را آورده‌ام. با

www.ketab.ir

سپاس از مترجم، این گفتگو را به طور کامل و بی‌هیچ تغییری در محتوا و تغییرات جزئی در رسم‌الخط در اینجا مکرر می‌کنم[۱].

چهار داستانِ انتهای کتاب از داستان «ابدیتِ آمار» به‌بعد هم به‌قلم استادم دکتر تورج رهنما[۲]ست که با اجازه‌ی خود ایشان در این مجموعه جای گرفته‌اند. از استادم بخاطر این لطف به‌من و خواننده و نیز برداشتن بار ترجمه‌ی مجدد این داستان‌ها بی‌نهایت سپاسگزارم. در هر حال، امیدوارم از خواندن این مجموعه لذت ببرید.

علی عبداللهی

تابستان ۸۹

www.ketab.ir

---

۱. ر. ک: **گفت‌وگو با ده نویسنده‌ی آلمانی زبان**، ترجمه‌ی رحیم دانشور طریق، نشرِ دشتستان، تهران چاپ اول ۱۳۷۹.

۲. ر. ک: **چهره‌ی غمگین من**، نمونه‌هایی از داستان‌های کوتاه آلمانی، ترجمه‌ی تورج رهنما، نشر چشمه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷، صص ۱۳ تا ۳۵.